

PFU-SAK NR. 316/11

KLAGER: Arne Helvik
ADRESSE: Kjelsbergsvingen 7, 4050 Sola
TELEFON/TELEFAX:
PUBLIKASJON: Stavanger Aftenblad
PUBLISERINGSDATO: 05.08.2011
STOFFOMRÅDE: Samferdsel/ulykke
GENRE: Reportasje
SØKERSTIKKORD: Kontroll av opplysninger
REGISTRERT: 21.11.2011
BEHANDLET I SEKR.: 21.11.2011; bedt om samtykke
05.12.2011: tilsvaarsrunden innledet
BEHANDLES I PFU: 24.01.2012
FERDIGBEHANDLET: 24.01.2012
BEHANDLINGSTID: 63 dager
KLAGEGRUPPE: Privatperson
PFU-KONKLUSJON:
HENVISNING VVPL.:
RETTSBEHANDLING:
OMTALE/ANONYM.:
MERKNADER: Samtykke fra berørt part

SAMMENDRAG:

Stavanger Aftenblad hadde fredag 5. august 2011 en reportasje over to sider med tittelen «Kursendring over Rennesøy drepte 39». Ingress:

« – Synet som møtte meg i Holteheia for 50 år siden var fryktelig. Det lå døde personer og vrakrester fra flyet overalt. Stanken var fæl, sier Ola Lekvam til Aftenbladet.»

Videre i artikkelen:

«Det var Lekvam som grytidlig 10. august 1961 fant det savnede Vickers Viking-flyet fra det britiske charterselskapet Cunard Eagle Airways. Det to-motors flyet kom fra Gatwick-flyplassen ved London med 34 skolegutter i alderen 13 til 16 år og deres to lærere fra Lanfranc Secondary Modern School i Croyden sør for den britiske hovedstaden samt flybesetningen bestående av to flygere og en flyvertinne. Samtlige omkom da flyet kom ut av kurs og fløy inn i en fjelltopp i Holtaheia i Strand kommune ved 18:30-tiden 9. august 1961.

Det var et forferdelig uvær med regn, lavt skydekke og dårlig sikt da flyet forsvant under innflyging til bane 18, eller nord-sør-banen på Sola. Over radiofyret på Rennesøy svingte flygerne av uforståelig grunn til høyre mot øst og fjellene i Strand i stedet for til venstre og vestover for deretter å legge seg på retningsstrålen fra sør på instrumentlandingssystemet fra bane 18 på Sola. Årsaken til feilnavigeringen vet ingen i dag, men flyet kom aldri fram til Sola.»

- Videre handler artikkelen om redningsaksjonen og om minnemarkeringen 50 år etter ulykken.

Fredag 21. oktober brakte avisen et leserinnlegg med tittelen «Galt å skylde på flygerfeil». Artikkelen var signert «Arne Helvik, pensjonert sjefflygerleder, Sola». I innlegget heter det blant annet:

«En stor forhåndsomtale i Stavanger Aftenblad 5. august er (...) sterkt å beklage! Til tross for at verken Havarikommisjonen eller intern gransking fant årsaken til havariet, slår Aftenbladets journalist fast at den skyldes flygerfeil. Det er svært alvorlig å rette grunnløse anklager om grov uaktsomhet i tjenesten mot en enkelt person i offentlig persontransport. Det påståtte feilgrepet kostet 39 mennesker livet. Hva sier Vær Varsom-plakaten? Hva med faktakontroll?

Beskyldningene bygger på en angivelig feil utførelse av en innflygingsprosedyre, skissert i artikkelen 5. august, som aldri har forekommet ved Stavanger lufthavn, Sola. Journalisten, eller hans kilder, må derfor bygge på mangelfull kunnskap om eller feiltolkning av innflygingskart og prosedyrer.»

Helt til slutt i innlegget:

«Stavanger Aftenblad må beklage artikkelen 5. august, både i norsk og britisk presse, og trekke de grunnløse anklagene mot flykapteinen. Hans etterlatte må få en uforbeholden unnskyldning.»

Mandag 24. oktober svarte avisens ansvarlige redaktør. Han anfører at avisen «**ikkje retta anklager mot nokon som helst**». Etter å ha sitert det angjeldende avsnittet, skriver redaktøren i sitt innlegg: «**Aftenbladet har altså bare konstatert det som er eit objektivt faktum, nemleg at flyet endra kurs i feil retning over Rennesøy. Om dette skuldast menneskelege feil, teknisk svikt eller andre forhold, vil me aldri få vita.**»

Torsdag 3. november svarte Helvik på redaktørens innlegg. Han anfører at det var flygerne som hadde ansvaret for en eventuell feilnavigering og at det blir feil når avisen hevder at den ikke har rettet anklager mot noen. Helvik mener Pressens Faglige Utvalg bør inn i bildet for å vurdere «**sjefredaktørens journalistiske krumspring**».

KLAGEN:

Klageren er altså tidligere sjefflygeleder ved Stavanger lufthavn, Sola. Han gjentar i klagen argumentasjonen fra innleggene i avisen. I klagebrevet heter det, med sitat fra artikkelen 5. august: «"Kursendring over Rennesøy drepte 39". Og videre: «Årsaken til feilnavigeringen vet ingen ()" og () svingte flygerne av uforståelig grunn til høyre i stedet for til venstre". Kan man anklage noen mer tydelig for grovt uaktsomt massedrap, uten å bruke juridisk terminologi og paragrafer.»

Klageren viser til en tegning tilknyttet den påklagede artikkelen som skal vise innflygingsprosedyren. Han karakteriserer den som fri fantasi, laget internt i avishuset og

uten realiteter. Klageren konstaterer også at Stavanger Aftenblad har utelukket andre årsaker til ulykken, eksempelvis elektroteknisk sammenbrudd, en mulighet som ble omtalt i en bok om ulykken.

SPØRSMÅL OM SAMTYKKE:

Sekretariatet ba på vanlig måte klageren om å innhente skriftlig samtykke fra berørt part. Klageren fant fram til annenflygerens datter, bosatt i England, som har gitt samtykke til klagebehandlingen.

TILSVARSRUNDEN:

Stavanger Aftenblad avviser klagen. Det vises til at klageren har fått komme til orde i to innlegg i avisen og dermed har fått mulighet til å fremme sin kritikk mot den påklagede artikkelen. I tilsvaret heter det også:

«Vår vurdering står ved lag. I hovedartikkelen er det altså, slik vi leser det, ikke rettet noen kritikk mot noen enkeltpersoner. Det er et ubestridelig faktum at flyet svingte feil vei og styrtet i Holtaheia, men vi har understreket at ingen vet hvorfor dette skjedde. Det kan altså, som Tom Hetland (ansv. red.; sekr. anm.) gjentok i sitt svar 24.10., skyldes menneskelig feil, teknisk feil eller andre forhold. Med andre ord mener vi at klagen er sendt på feil grunnlag, og dette handler om semantikk – ikke presseetikk: Det synes som om klager Arne Helvik legger en annen fortolkning i vår artikkel enn den vi mener er naturlig, allmenn og riktig.»

Klageren anfører at klagen gjelder Vær Varsom-plakatens punkt 3.2, om kontroll av opplysninger, og punkt 4.6, om hensyn til ofre og, i dette tilfellet, pårørende. Han mener avisen har påført etterkommer og pårørende en følelsesmessig belastning, og kolleger og flyselskapet vanry. (Flyselskapet opphørte i 1968; sekr. anm., kilde Wikipedia.)

Klageren mener videre at avisens argumentasjon om at han har fått kommet til orde to ganger i avisen med sin kritikk av den påklagede artikkelen, er irrelevant. «Mine korreksjoner kan ikke erstatte en beklagelse fra Aftenbladet. Jeg påviser imidlertid *alvorlige faktafeil, så grovt at det grenser mot forfalskning.*»

Aftenbladet gjentar at avisen og klageren har ulik forståelse av hva som står i teksten, og gjentar for ordens skyld hva som står i det omstridte avsnittet:

«Over radiofyret på Rennesøy svingte flygerne av uforståelig grunn til høyre mot øst og fjellene i Strand i stedet for til venstre og vestover for deretter å legge seg på retningsstrålen fra sør på instrumentlandingssystemet fra bane 18 på Sola. Årsaken til feilnavigeringen vet ingen i dag, men flyet kom aldri fram til Sola.»

Avisen gjentar at det dreier seg om semantikk – ikke presseetikk.